

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Oplag: 19.800

Nr. 14

15. novbr.

74. årg.

UDGIVET AF DET DANSKE HEDESELSKAB

1953

naar og hvor
De ønsker det
fra

VANDINGSANLÆG
-omgaaende Levering
-forlang Brochure.

DANSK VANDINGS INDUSTRI
PROJEKTERING · FABRIKATION
INGENIØR HOLGER ANDERSEN
SNOGHØJ FREDERICIA · TELEFON ERRITSØ 125

NUFFIELD verdens mest moderne traktor er blevet

*endnu
bedre*

Stærkere motor — bedre økonomi

NUFFIELD UNIVERSAL traktoren fra Morris, der på få år blev anset for den bedste traktor, der nogensinde er bygget — er blevet endnu bedre, endnu mere økonomisk i brug! Den ny benzinator på 48 HK er stærkere og kraftigere og sikrer større effektivitet og større brændstoføkonomi. En række nye tekniske forbedringer giver NUFFIELD en enestående manøvreedygtighed og forøger dens formidable trækraft. Og prisen er stadig *uforandret!* Leveres også med diesel- og petroleumsmotor. Lad nærmeste DOMI-forhandler demonstrere den nye NUFFIELD for Dem!

Grundpris kr. 11.575.-

NUFFIELD

UNIVERSAL

TRAKTOR

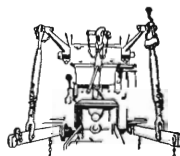
Forhandlere og service-stationer over hele landet

DANSK OVERSØISK MOTOR INDUSTRI A/S, GLOSTRUP

TRÆKBOMMEN fastgjort i traktorens tyngdepunkt foran bagakslen, hvilket giver bedre fordeling af vægten ved hårdt træk og større stabilitet.

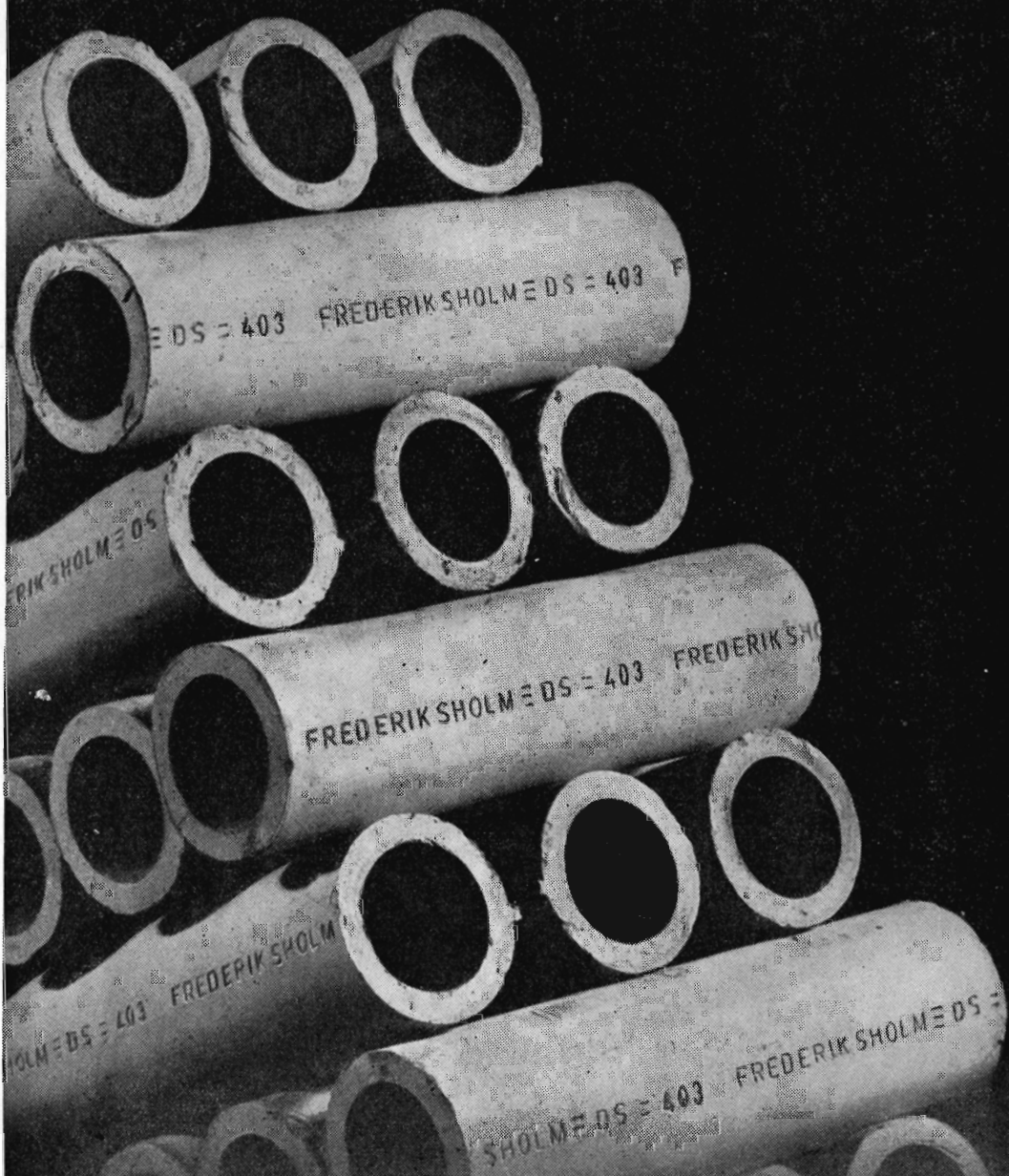

HYDRAULISK LØFTEANORDNING. Løftearmene og trækstængerne er uden slydestykke med hensyn til styrke og indstillelighed. Den hydrauliske pumpe kan arbejde, uden at kraftoverføringsakslen øber rundt. Smører automatisk.

Drænrør

efter Dansk Standard

A/S FREDERIKSHOLMS TEGL- & KALKVÆRKER

ISLANDS BRYGGE 22 - KØBENHAVN S. - C. 282

til

fældning

Den rigtige motorsav
til plantagerne

MOTORSAVE

TYPE **BL** for
EENMANDSBETJENING

Driftssikker -
robust -
praktisk

og

afkortning

Ønsker De arbejdet gjort lettere og fortjenesten forøget, så henvend Dem til vor eneforhandler
SKOVRIDER AAGE WIELANDT — *Salto Skovridergaard pr. Næstved, tlf. Bregnebjerg 65,*
der uden forbindelse er til tjeneste med tilbud og demonstration af **STIHL MOTORSAVE**

Generalrepræsentant for Danmark ^{A/S} **F. L. BIE** Valdemarsgade 14 . København V.

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmagergade . København K.

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets

Tidsskrift

Nr. 14

15. novbr. 1953

74. årg.

Tidsskriftet udgår ca. 16 gange årligt og sendes uden vederlag til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 50 øre pr. mm. Oplag 19.800 eksemplarer. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr.

Indhold: Hedeselskabets sølvbæger. — Egeaaens nedre løb. — Om bortskaffelse og anvendelse af ensilagesaft. — Limer og karbørster. — Landvinding på Mors. — I få ord.

Hedeselskabets sølvbæger

Af Niels Basse.

Der er igen i år i sommerens løb af hedeselskabets legatmidler uddelt en række sølvbægre til særlig fortjente hededyrkere og plantningsmænd. Midlerne hertil har været til rådighed fra *Jørgen Bertelsens legat*, *creatureksportør Jens Holms legat*, *sølvvarefabrikant O. Poulsens legat* og fra *Rathmanns legat*, og indstillingerne til hedeselskabet er foretaget af de jydsk landboforeninger, husmandsforeningerne, Hedebruget og læplantningsforeningerne.

I det følgende omtaler vi de forskellige uddelinger, der er foretaget:

Ingvard Martinus og Dorthea Poulsen, Thorsted, Thisted. Ingvard Poulsen er født i 1889 og blev uddannet som murer, og fra han i 1913 blev gift med Dorthea, der er født i 1895, arbejdede han til 1921 udelukkende ved sit håndværk. I 1921 erhvervede han sin nuværende ejendom i Thorsted, hvis areal udgør 8 ha, hvoraf 5 ha var uopdyrket. Bygningerne var elendige, og ejendommen var helt uden besætning. Købesummen var 4400 kr. (egenkapital 200 kr.).

I 1931 byggedes hønsehus (800 kr.), i 1938 hestestald og stuehuset forbedredes (3000 kr.), i 1935 og 1936 opførtes ladebygninger (7500 kr.) og i 1947 nyt hønsehus (2000 kr.). Derudover er foretaget installation af elektrisk lys, malkemaskine og anskaffelse af de til ejendommens drift nødvendige redskaber. Ejendommens besætning består i dag af en norsk følhoppe, 4 jerseykøer, 3 ungkreaturer, 14 svin og 200 høns og kyllinger. Besætningens ydelse sidste år var 228 kg smør pr. ko.

Ejendommens handelsværdi anslås i dag til 35 000 kr. Gælden er 9000 kr. Hver af ægteparrets 2 børn har fået 2000 kr.

Ved siden af arbejdet med ejendommens opdrift gennem årene har Ingvard Poulsen i den tid, der var tilovers dertil, drevet sit murerhåndværk, og når der overhovedet har været tid dertil, skyldes det ikke mindst Dorthea Poulsens energiske indsats.

Johannes Olsen, Nørre Knolde, Sønderlev, er murersøn fra Sindal, hvor han blev født i 1897. Da han i 1918 blev gift med Kathrine, der var landmandsdatter, erhvervede han sin nuværende ejendom i Nr. Knolde for en købesum af 25 600 kr. Hans egen kapital var på 500 kr. Ejendommens samlede areal var 27 ha. Noget af jorden havde været pløjet, men var på grund af dårlig kultur og fuldkommen mangel på læ ude af stand til at yde noget af betydning. Det øvrige areal lå hen som hedeklit. Bygningerne var gamle og var meget hårdt medtaget af vestenvinden. Besætningen var ved overtagelsen både lille og ringe. Hele ejendommen bar præg af fattigdom. Igennem de forløbne 35 år er alt totalt forandret. — Der står nu en velbygget gård med en udmærket besætning og velbesat med maskiner og redskaber, og alle markerne ligger særdeles godt beskyttet af gode læplantninger og bærer gode afgrøder, selvom jorden er af let beskaffenhed. Hele ejendommen bærer præg af dygtighed og orden.

Da den samlede gæld på den nu værdifulde ejendom kun udgør ca. 17 000 kr. har også det økonomiske resultat af den livsgerning, Kathrine og Johannes Olsen har udført, været tilfredsstillende.

Alfred Høgh, Løvet, Bryrup, er født 1896 i Stouby sogn, Bjerre herred. Han og hans hustru købte 1927 ejendommen i Løvet for 12 200 kr. — 8000 kr. i kreditforeningslån, 2500 + 500 kr. i privat lån, 1200 kr. i udbetaling.

Ejendommens jordtilliggende er 16,5 ha, hvoraf 8 ha henlå som lyngbevokset jord og hede, boniteten er tør og dårlig sandjord. Der er 1 ha skov, plantet af A. Høgh — det øvrige areal drives i 9 marks drift (3 græsmarker, 2 roemarker og 4 kornmarker).

Ved ejendommens overtagelse 1927 bestod besætningen af 3 køer og 1 hest — i dag er der 10 køer og opdræt, 2 heste, 2 grisesøer, 6 fedesvin og 100 høns. Der leveres normalt 15—20 svin til slagteri, de øvrige sælges som smågrise.

Af redskaber er der alle tidssvarende markredskaber, malke-maskine, kværn og tærskværk samt petroleumsmotor, men der er ikke elektrisk lys eller kraft, da ejendommen ligger ret isoleret.

Bygningerne var, da Høgh overtog dem, meget forsømte — næsten uden tag. I dag findes ret gode, velholdte, dog ikke tidssvarende staldbygninger, og der er bygget ny lade, hønsehus, møddingssted og ajlebeholder.

A. Høgh begyndte som arbejdsmand, og var en tid bl. a. på margarinefabrikken Alfa i Vejen, hvor en rationalisering af driften der gjorde, at han og flere andre blev arbejdsløse. Høgh havde dog i disse år opsparet en lille kapital, sa. 2000 kr., som han derpå satte i den dårlige og stærkt forsømte ejendom i Løvet. Høgh og hans kone er alene om arbejdet og får ikke tid til at pudse og pille. De

har skabt en god, sund bedrift og opdyrket ca. 15 tdr. ld. hede, som lå hen ved ejendommens overtagelse. Enhver må få respekt for det arbejde, de har udført, og ikke mindst for det økonomiske resultat, der er opnået.

Helles Martinus Søndergaard, V. Harrild, FASTERHOLT, er født i 1903 i Hallundbæk i Ejstrup sogn som søn af gårdejer Laust Søndergaard. Hans hustru, Kirstine, er født samme år i Blaahøj sogn.

Helles Søndergaard arbejdede hjemme, til han var 18 år. Han kom da ud at tjene og fortsatte hermed, afbrudt af en vinter på Vestbirk højskole i vinteren 1926—27, indtil han i 1928 blev gift med Kirstine, der havde været på Vallekilde højskole i sommeren 1925.

De købte samme år deres nuværende ejendom beliggende i den vestligste del af Ejstrup sogn. Det er en statsejendom oprettet to år før Søndergaard overtog den. Der var 42 tdr. land, hvoraf de seksten var opdyrket, tre var i eng og resten var hede. Heraf er seks tdr. land tilplantet, medens de andre 17 tdr. land gennem årene er opdyrket og nu i god kultur.

Hele arealet er blevet merglet, dels med mergel fra Vestjylland og dels med Søvindmergel. Der er nu begyndt på anden omgang mergling.

Al jorden er i god kultur og står med pæne afgrøder. Jordens bonitet er næsten overalt let sandjord. Alle marker er omgivet af levende hegn, og ved ejendommen findes en smuk prydhave og en god frugthave. Alle træer på ejendommen er plantet af Søndergaards.

Besætningen bestod ved overtagelsen af en so med 11 skabede grise, og der var ingen redskaber eller maskiner. Nu er ejendommen besat med 6 køer, 4 kvier, 2 heste og 18 svin. Der er malkemaskine, indlagt elektrisk lys og kraft og der er installeret vandværk. Det sidste har voldt vanskeligheder og store bekostninger.

Helles og Kirstine havde tilsammen 2200 kr., da de blev gift. De gav 14 400 kr. for ejendommen og heraf udbetaltes 900 kr. I dag er gælden 12 000 kr. og ejendommens handelsværdi er mindst 60 000 kr.

Der er i ægteskabet tre døtre.

Der er ikke benyttet fremmed arbejdskraft på ejendommen, og endda har Søndergaard af og til taget et nap med udenfor hjemmet. Kirstine og Helles er værdsatte som gode naboer, og de har skabt et smukt og hyggeligt hjem, som de tildels selv har fravristet heden, der endnu breder sig i store flader omkring i hjemmets nære nabolag.

Deres virke kan stå som et eksempel værdig til efterfølgelse.

Niels Chr. Eriksen, Skærlund, Brande sogn, er født i Skarrild sogn i 1893 som søn af Søren Peder Eriksen og hustru.

Helt fra barndomstiden var Niels Chr. Eriksen vant til arbejdet ved landbruget, idet han fra sit 9. år til 30 års alderen med undtagelse af de 2½ års soldatertjeneste under første verdenskrig havde plads på forskellige landbrug. I 1923 blev han gift med Ane Kirstine Skærlund, datter af Peder Jensen, Skærlund, Brande sogn. I 1925 overtog de en ubebygget parcel på 25 ha udskilt fra hustruens fødehjem. Ca. 10 ha heraf var opdyrket, men en del heraf var dog lyngsprængt, og resten var hede. Prisen for jorden var 5000 kr. Niels

Chr. Eriksen havde, da han overtog ejendommen, en kapital på 2000 kr.

Nu er hedearealet omtrent opdyrket og i fin kultur. En stor del af heden var vanskelig at få bragt i kultur (græstuer og risbuske), og en betydelig del måtte først afvandes. Vejforholdene til ejendommen var vanskelige; det kan således anføres, at der er tilført flere hundrede læs kvas og sten og grus for at få en nogenlunde god vej. Niels Chr. Eriksen opførte selv bygningerne og lavede selv 50 000 mursten dertil.

Til belysning af fremgangen i bedriften må det være tilstrækkelig at anføre følgende om afgrøder og besætning dels umiddelbart efter overtagelsen og dels nu: I 1925 avledes ca. 15 tdr. korn, 75 tdr. turnips og 90 tdr. kartofler, nu avles årligt ca. 200 tdr. korn, 1500 tdr. roer, 600 tdr. kartofler og 25 læs hø. Af besætning holdes 2 heste, 11 malkekøer, 2 kvier, 6 ungkreaturer og 25 svin.

Det må også anføres, at der på ejendommen er plantet læhegn og anlagt en ret stor have, og de nødvendige maskiner er anskaffet, ligesom der er indlagt elektrisk lys og kraft. Den samlede gæld på ejendommen er nu 7000 kr. Ejendomsskyldværdien er ansat til 16 600 kr.

Niels Chr. Eriksen og hans hustru har udført et stort og samfundsgavnligt arbejde, som fortjener anerkendelse.

Viggo Jensen, Sørig Mose, Tversted, er født i Mosbjerg 1892 som søn af arbejdsmand Wilhelm Christensen og hustru.

I 10 års alderen kom han ud at tjene som hjorddreng, senere tjente han som karl ved landbruget på forskellige gårde. I 1917 overtog han for 6000 kr. en ejendom på 12 tdr. ld. i Sørig Mose, heraf var 5 tdr. ld. opdyrket, resten var hede (rimmer og dopper). I 1930 tilkøbtes et eng- og hedeareal på 5 tdr. ld., hvoraf halvdelen var opdyrket ved overtagelsen, nu er dette areal bragt i kultur, endvidere er ca. 3 tdr. ld. rimmer og dopper opdyrket.

Ved overtagelsen var besætningen 2 malkekøer, nu holdes 1 hest, 4 malkekøer, 1 kvie, 2 ungkreaturer samt svin og fjerkræ.

Ved overtagelsen bestod bygningerne af stuehus, stald og lade i en længe. I 1927 byggedes en ny 20 alen lang og 13 alen bred lade og stalden blev udvidet. I 1940 byggedes 6 alen til stuehuset. Ejendomsskyldværdien, der ved overtagelsen var knap 3000 kr., er nu 8800 kr. Den samlede gæld på ejendommen er nu 8300 kr.

Om fremgangen i avlen kan anføres, at medens der det første år efter overtagelsen kun avledes 12 tdr. korn og 8 tdr. kartofler, er den årlige avl nu ca. 60 tdr. korn, 350 tdr. roer, 40 tdr. kartofler og 20 læs hø. Af plantningsarbejder på ejendommen må særlig fremhæves anlæg af en frugthave med 32 frugttræer.

Gårdejer Hans P. Hansen og hustru Marie, Kokspang pr. Varde, fejrede den 20. oktober deres guldbryllup og fik samme dag overrakt hedeselskabets sølvbæger som anerkendelse for hedeopdyrkning. de det resterende areal under plov. Men dermed var H. P. Hansen Kun 5 tdr. land var opdyrket og besætningen var kun 2 køer, 3 får og 2 svin, da de overtog det, men med dygtighed og sejt energi fik

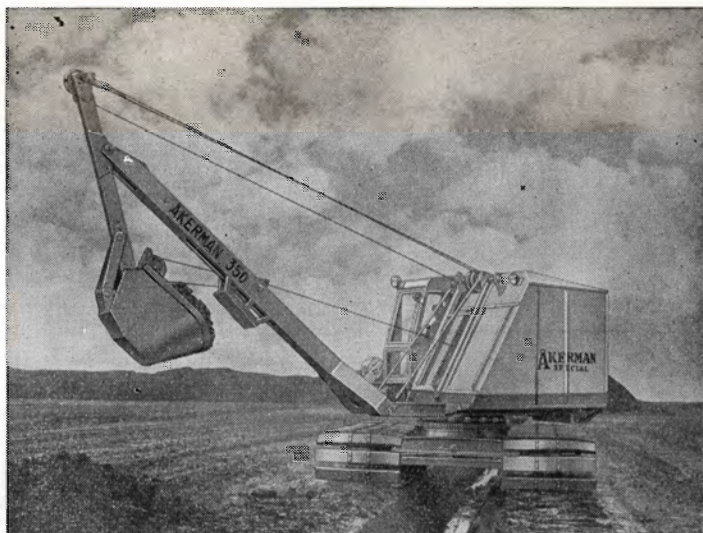
ÅKERMAN

350

»special«

for

GRØFTER
DRÆNING
LANDVINDING

Den danske gravemaskine

A/s Aarhus Staalskibsværft

Tlf. 22644

Telgr.: Shipyard

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:
Nordjyllands
Kulkompagni
Nørresundby
Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

Frøavlscentret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533
Frøavl og frøhandel

Philipsen & Hall A/s

Set. Mathiasgade 58 . Viborg

Elektriske anlæg
Vandværksanlæg
Telefon 173 og 174

Brug **RANDERS**
REB

Nivaagaard Teglværk

Nivaa telefon nr. 9

DRÆNRØR . MURSTEN . TAGSTEN

FRØKONTORET

(for undersøgt markfrø)
— Grundlagt 1887 —

KOLDING
Telefon 43

Mejeriernes og Landbrugets ULYKKEFORSIKRING

Telefon Minerva 350
Gensidigt selskab

Ansvarsforsikring

Vester Farimagsgade 19
København V.

Automobilforsikring

AKTIESELSKABET
NORDISK BRANDFORSIKRING
 ALLE ARTER FORSIKRINGER
 GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

Dansk Andels
 Cementfabrik
 Nørresundby

Prima
 Portland
 Cement

Special-
 cement
 „Record“

Alm. kursus afholdes på skovarbejderskolen

ved Kagerup station i tiden fra 5. november til 3. december 1953. Kursus i brug og vedligeholdelse af motorsave afholdes samme sted i tiden fra 8. dec. til 18. dec. 1953. Ansøgningsskemaer kan rekvireres på skovarbejderskolen og skal indsendes dertil i god tid. Fra 1. november d. a. genåbnes værktøjscentralen. Skovsave opsmergles for kr. 7,00 pr. stk. Filing af skovsave koster kr. 10,00 pr. stk. og foretages kun i begrænset omfang. — Motorsavkæder slibes for kr. 5,00 pr. stk.

P. t. v.
 Iver J. Nissen.

Røde drænrør
 indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
 pr. Ulstrup - Telefon 67 Ulstrup

**Krogsgades
 Cementstøberi**

v/ J. C. Halvorsen & sønner
 Kontor:
 Dannebrogsgade 22, Aarhus
 Telefon 5019 . 5020

Ny fabrik i Vejlbj
 Tlf. Rålsskov 9319

Alt i betonvarer D. S. 400

SPAREKASSEN
 FOR
 SVENDBORG OG OMEGN

RØDE DRÆNRØR
 føres altid på lager fra 2" til 8" - Tilbud til tjeneste
 A/S GAMMELGAARD TEGLVÆRK
 Telefon 187 . Skive

FYENS
LANDMANDSBANK
 ODENSE

Vestergade 33 - Telf. 46 (6 lin.) - Rigst. 36

Åben 9¹/₂—12¹/₂ og 14—16, lørdag 9¹/₂—12¹/₂
 Udfører alle bankforretninger

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

TELEFON SKIVE 1030

Alle størrelser i drænrør leveres

TELEFON VIBORG 1330

de det resterende areal under plov. Men dermed var H. P. Hansen og Marie ikke tilfredse. De købte yderligere 30 tdr. land, som de opdyrkede med plov og spade, og efterhånden blev det en god og yderig ejendom. — Senere delte H. P. Hansen de 60 tdr. land, idet en svigersøn fik 27 tdr. land til en statsejendom i 1929 og i 1946 fik en søn overdraget resten, hvor der da var en besætning på 8 køer, 12 ungdskab, 3 heste og 30 svin.

H. P. Hansen har tillige været en foregangsmand på egnen med hensyn til læpløbet.

Petrea og Gustav Kaasgaard, Vad Nygaard pr. Herborg. Gustav Kaasgaard er født i 1895 ved Ferring. Der var 11 børn i hjemmet.

Ved giftermål med Petrea Vad i 1926 overtog han Vad Nygaard, der da havde et areal på 132 tdr. ld., hvoraf de 80 tdr. ld. var hede. Med enestående energi og arbejdsglæde blev der taget fat på opdyrkning af heden, og efterhånden som heden blev taget under kultur, medførte de stadig stigende afgrøder, at der hele tiden måtte bygges og udvides. Efter 25 års forløb er heden nu forvandlet til frugtbar ager, og samtidig er 36 tdr. ld. blevet drænet. Der er plantet læhegn i markskellene, en meget smuk have er anlagt, og store nye solide bygninger har afløst de gamle.

Ved overtagelsen var der 16 kreaturer, 3 heste og 15 svin, medens der nu er ca. 80 kreaturer, 90—100 svin, 4 heste og ca. 400 høns, samt naturligvis traktor og alle moderne redskaber og maskiner. I 1953 er udskilt 40 tdr. ld. og er ved at blive opført en ny gård til en datter og svigersøn.

I årenes løb er gårdens gæld ikke forøget, trods udvidelser, byggeri og modernisering. Kaasgaard og hustrus indsats har skabt beundring og respekt omkring dem.

Egaaens nedre løb

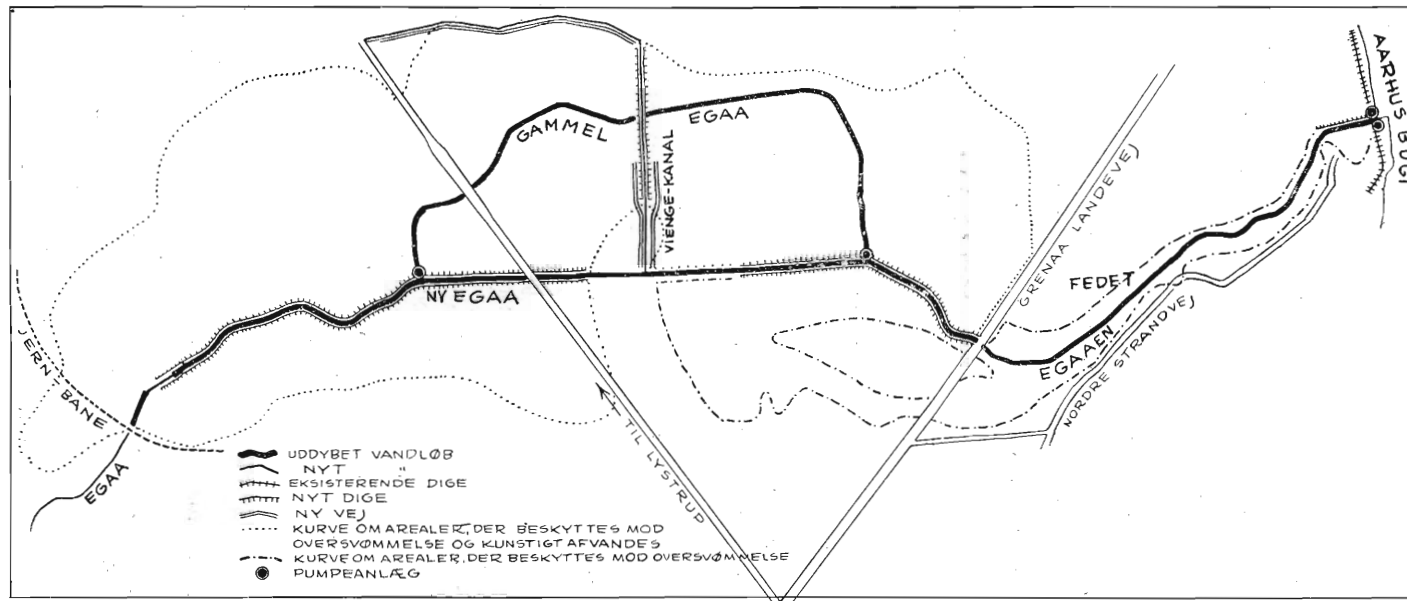
Et interessant landvindingsarbejde

På hedeselskabets årsmøde omtalte direktør *Niels Basse* udførligt dette omfattende arbejde. Vi gengiver her omtalen:

I efteråret 1952 påbegyndtes et større landvindingsarbejde med regulering af hovedvandløbet *Egåen* på strækningen fra Aarhus—Ryomgaard jernbane til åens udløb i Aarhus bugt samt bygning af pumpeanlæg, broer, afvandingskanaler m. v.

Når dette projekt er gennemført, vil der være opnået en rationel løsning på afvandingsproblemerne for alle de lavtliggende arealer langs Egåen fra jernbanelinien og ud til havet. Arealerne omfatter engene i Egå by og sogn, Terp, Elev og Elsted enge, samt Vejlbymose og Maakær. Endelig hen-

Kortskitse over regulerings- og afvandringsarbejdet omkring Egaa ved Risskov.

hører en del af »Fedet« langs Egåen på strækningen fra Grenå landevej til havet under afvandingsplanen.

Projektets særlige udformning, som især er karakteriseret ved anlæggelsen af en pumpestation med stor kapacitet ved Egåens udløb i havet, er nødvendiggjort af den overgang fra landbrugsjord til byggegrunde og haver,

På billedet ses til højre, hvor stærkt det gamle åleje udvides.

som har fundet sted i de sidste årtier, for en del arealers vedkommende, især arealerne på det såkaldte »Fedet« i Vejlbj-Risskov kommune. Overgangen til bymæssige bebyggelser medfører nemlig, at området bliver særligt følsomt overfor enhver ændring i afstrømningsforholdene.

De nuværende afvandingsforhold er utilfredsstillende. Ganske vist er Egåen anlagt med et ringe fald fra Aarhus bugt vest på, men da engarealerne er lavt beliggende (store dele af arealet ligger kun 20—50 cm over »Daglig Vande« i havet), og da Egåens vandførende profil er for lille, når de større afstrømninger finder sted, opstår der hyppigt oversvømmelser, der kan vare fra tidligt efterår til sent forår.

Forekommer der under stærk vandafledning samtidig et højvande i Aarhus bugt, lukker slusen ved åens udløb i havet. Vandet kan derfor ikke komme ud, og en eventuel oversvømmelse forværres. Tilsvarende uheldig virkning kan isskruninger ved slusen give anledning til.

Oversvømmelser af stort omfang har flere gange fundet sted, og ikke alene de rene landbrugsarealer har lidt herunder, men der er sket skade på bebyggelse, villa- og kolonihaver.

Under normale afstrømningsforhold står vandstanden iøvrigt så højt i

åen, at den dræning, der er nødvendig for en intensiv landbrugsmæssig udnyttelse af arealerne, ikke kan finde sted.

Hovedparten af arealerne (ca. 380 ha) ligger vest for Aarhus—Grenaa landevej, og disse arealer skal i henhold til projektet beskyttes imod oversvømmelse ved inddigning, og vandstanden skal sænkes ved hjælp af et system af afvandingskanaler og rørledninger samt to mindre pumpeanlæg, der er anbragt ved Egåen.

Det ca. 20 ha store areal fra Grenaa landevej til Aarhus bugt kan derimod vanskeligt beskyttes mod oversvømmelser ved inddigning. Dels er det en smal ådal, i gennemsnit ca. 100 m bred, og dels er hovedparten af arealerne, især arealerne på Aarhus-siden, udlagt som haver, således at store digeanlæg vil kunne virke ødelæggende på disse haveanlæg.

Ved en inddigning af arealerne vest for landevejen fjerner man imidlertid det store reservoir for vand, der under de oprindelige afstrømningsvilkår medvirkede til at dæmpe virkningerne af oversvømmelserne. Man kan altså forvente en forværring af afvandingsvilkårene for de ikke inddagede arealer øst for landevejen, såfremt der ikke bliver foretaget særlige foranstaltninger.

Oversvømmelserne imødegås imidlertid på følgende måde:

Der opføres en pumpestation ved Egåens udløb i Aarhus bugt. Denne pumpestations funktion er at sørge for, at vandstanden i Egå ved udløbet aldrig kommer over ca. 0,4 m over »Daglig Vande«.

Stiger vandstanden højere i Egåen træder pumperne automatisk i funktion og sender vandet fra åen ud i bugten, selv om der samtidig måtte forekomme et højvande der er over 0,4 m over »Daglig Vande«.

Anbringelsen af pumpestationen bevirker, at alle diger og vandløb kan beregnes udfra en vandstand ved Egåens udløb i kote 0,40 m, og udvides vandløbenes profiler, kan vi overalt sikre os, at vandstanden i Egåen med tilløb ikke bliver så høj, at oversvømmelser kan forekomme.

Det bliver dog stadigt nødvendigt at bygge diger til beskyttelse af engene vest for landevejen, men digerne bliver stort set ca. 1,00 m lavere, end de skulle have været, hvis omtalte pumpestation ved Egåens udløb ikke henhørte under projektet. Digerne skulle nemlig i så tilfælde have været beregnet udfra et højvande i Aarhus bugt i 1,50 m over »Daglig Vande«.

Pumpestationen skal selv under de ugunstigste forhold have en tilstrækkelig stor kapacitet, og den er projekteret til at kunne yde 8 m³ pr. sek. ved en løftehøjde på 1,0 m, svarende henholdsvis til maximalafstrømning fra Egåens ca. 8000 ha store opland og et højvande i Aarhus bugt i 1,50 m over »Daglig Vande«. Pumpestationen elektrificeres og bliver fuldautomatisk.

Udvidelsen af Egå bliver betydelig, idet åens bundbredde f. eks. på strækningen fra Grenaa landevej til havet forøges fra 2,5 m (i henhold til regulativet) til 9,50 m. De regulativmæssige dybder bibeholdes.

De projekterede diger bliver til gengæld små (de største diger bliver ca. 80 cm høje) og for visse strækningers vedkommende kan egentlige digeanlæg helt undgås.

Udgiften til anlæg af pumpestationen kan altså i nogen grad opvejes af mindre udgifter til digeanlæg.

Driftsudgifterne for denne pumpestation bliver relativt små, idet pumpeanlægget kun kommer til at fungere under højvande i Aarhus bugt over kote 0,40 m, og i henhold til målinger af vandstanden i Aarhus bugt, der har strakt sig over ca. 25 år, er det gennemsnitlige årlige antal timer med

højvande over kote 0,40 m kun ca. 350. Af disse 350 timer vil pumpeanlægget kun være igang en brøkdel af tiden, fordi pumpeanlæggets kapacitet er bestemt ud fra en maximal afstrømning, som jo kun undtagelsesvis kan forventes inden for højvandsperioderne.

I forbindelse med pumpestationen ved Egåens udløb i havet opføres et

Et eksempel på oversvømmelse i villakvarteret østfor Grenaa landevej ved Egaa.

sluseanlæg, der lukker ved indtrædende højvande, men er åbent under normal vandstand og lavvande. Sluseanlægget, der sammenbygges med pumpeanlægget i et fælles bygværk, erstatter den gamle sluse ved »Åkrogen«.

Det har hidtil været et problem at holde udløbet i havet fri for tilsanding ved den gamle sluse. Opførelsen af pumpestationen ved Egåens udløb vil formentlig på simpel måde løse dette problem. Sætter man nemlig pumperne igang, efter at en tilsanding har fundet sted, vil der opstå en skyllestrøm igennem udløbet på ca. 10 m³ pr. sek., altså en strøm, der er mere end 10 gange så stor som dens normale vandføring, og man opnår derfor let sådanne vandhastigheder i udløbet, at det aflejrede sand fjernes af vandstrømmen.

Omkostningerne ved hele projektet er anslået til ca. 1 100 000 kr. Det interesserede areal er opgjort til ca. 400 ha og gennemsnitsudgiften bliver derfor ca. 2750 kr. pr. ha.

Efter landvindingsloven yder staten et tilskud på 60 % af alle udgifter, medens lodsejerne skal udrede de resterende beløb eller ca. 440 000 kr., svarende til en udgift på 1100 kr. pr. ha.

Rente- og afdragsvilkårene er de sædvanlige.

De årlige drifts- og vedligeholdelsesudgifter er anslået til ca. 40 kr. pr. ha.

Hovedparten af jordarbejdet samt en del mindre bygværker er overdraget entreprenørfirmaet Chr. Ottesen, Silkeborg. Udvidelsen af Egåens nedre løb er påbegyndt og forventes fuldført i løbet af forsommeren. Hele landvindingsarbejdets fuldendelse, herunder bygning af pumpestationer, broer m. v. kan først forventes i løbet af året 1954.

Om bortskaffelse og anvendelse af ensilagesaft

Af afdelingsbestyrer, dr. agro *H. L. Jensen*,
Statens Planteavlslaboratorium.

I meddelelse nr. 486 fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur er der i 1952 givet en foreløbig redegørelse over bortskaffelse af ensilagesaft på en sådan måde, at man udnytter dens indhold af plantenæringsstoffer og undgår dens skadelige virkninger i grundvand, drænrør og vandløb; risikoen for skade i vandløbene vil efter alt at dømme være størst i et nedbørsfattigt efterår, når vandføringen er ringe.

De i den foreløbige meddelelse omtalte gennemsvivningsforsøg med ensilagesaft i mængder på 25 og 100 tons pr. ha, der indledtes i efteråret 1951 og omfattede 8 jorder rangerende fra let sandjord til meget svær lerjord, fortsattes i løbet af sommeren 1952 med lucerne-ensilagesaft og i efteråret og vinteren 1952—53 med roetop-ensilagesaft. I sommertiden fandtes selv ved to gange gentagen tilførsel af 100 tons saft pr. ha i intet tilfælde noget tegn på gennemgang af opløseligt organisk stof. Vinterforsøgene viste kun for en enkelt jords vedkommende umiskendelig overbelastning ved tilførsel af 100 tons saft pr. ha; i alle andre tilfælde fandtes ingen eller kun en ubetydelig forøgelse af det gennemsvivende vands indhold af opløseligt organisk stof. Det fortjener at bemærkes, at forsøgene anstilledes under strenge betingelser: med en ensilagesaft rig på organisk stof, i et koldt efterår og under rigelig vanding, der betydeligt overskred den normale nedbør. Sandjorderne syntes til trods for deres større gennemtrængelighed for vand nærmest at frembyde mindre fare for gennemsvivning af saft end de svære lerjorder. Tilførselen af saft resulterede i en stærk forøgelse af jordens kaliindhold og en ringe forøgelse af fosforsyreindholdet samt et vist kalksvind; hvis størrelse under markforhold næppe lader sig beregne med sikkerhed på grundlag af disse forsøg; angående dette spørgsmål må man afvente resultaterne af igangværende markforsøg ved forsøgsstationerne.

Undersøgelser udført af Det danske Hedeselskab har i overensstemmelse med gennemsvivningsforsøgene ikke vist forurening med organisk stof i drænvand fra marker gødede med ensilagesaft.

Det kan således fortsat tilrådes at følge den i meddelelse nr. 486 angivne fremgangsmåde: Oppumpning af saften fra en mindre samlebeholder og udkørsel på marken i mængder, der af hensyn til mulig gennemsvivning til grundvand eller drænrør næppe bør overstige 25—30 tons pr. ha. Med ensilagesaft af gennemsnitlig sammensætning vil dette svare til gødskning med ca. 300—370 kg kaligødning pr. ha.

En beretning med udførlig redegørelse for disse undersøgelser vil i en nær fremtid blive offentliggjort i Tidsskrift for Planteavl.

Limer og karbørster

Koste og børster af revling.

I tidsskriftet for 10. maj d. år skriver *Th. Th. Hove* om husflid og hjemmeindustri og gennemgår de forskellige arbejder. Jeg savner et afsnit om limer og karbørster, som vist må siges og regnes blandt vore ældste husflidsarbejder.

Vi har i vort sprog mange rim og talemåder om limer, der vidner om dens betydning og ælde.

I flere sogne og landsbyer havde binding af limer og karbørster ligeså stor betydning for hjemmene som bindehosen i Hammerum herred.

I sognene Faaborg, Hejnsvig og Vorbasse med deres mange små landsbyer var rævlingeris det mest sikre økonomisk at støtte sig til. — I mange hjem bandtes der limer og karbørster både sommer og vinter.

Sorte pottes, limer og karbørster kunne udmærket forenes som handelsvare. — Når vognen var tillæst med pottes, blev der en stor stabel limer og karbørster læst ovenpå. — Pottes kunne godt tåle den ringe vægt — og så gik turen til Fyn, Langeland, Ærø og Taasinge — enkelte af handelsmændene tog også til Sjælland.

Peder Gavlbjerg, født 1872 ved Agerbæk (Faaborg sogn), fortæller om sin fader, der drev en meget stor handel med sorte pottes, særlig til Fyn.

Han havde altid et toplæs limer og karbørster med, som han købte hos købmanden i Faaborg, ca. 25 øre for limer og 5 til 8 øre for karbørster.

Købmanden var opkøber for en stor omkreds, ofte havde han op til 6000 limer på lager.

Anders Kirkegaard i Vrenderup havde ofte endnu større lager.

Mange pottehandlere fra Vardeegnen gjorde først holdt ved købmanden i Vorbasse, når de var på vej til Fyn.

De forskellige handlende vidste nemlig, at hos købmanden i Vorbasse kunne alle få så mange limer og karbørster, som de ønskede. — Købmandens lager havde ingen set tømt.

Mads Bøjle Thomsen, født i nærheden af Hejnsvig, fortæller: I mit barndomshjem var vor eneste indtægtkilde limer og karbørster. Et arbejde, som vi både vinter og sommer var optaget af, og således var det i mange hjem.

Materialet var jo gratis, og derfor havde det så stor tiltrækning på mange.

Gå på arbejde i vintertiden for at tærsk med plejlen en hel dag for 25 øre samt kosten, var der ikke mange der holdt af, sammenlignet med at binde en lime til 25 øre. — En hel dag kunne der jo færdiglaves nogle stykker.

Det er let forståeligt, at ejendommene blev forsømt eller slet ikke pas-set. — De store heder lå jo lige udenfor huset og indbød til let arbejde.

Thomas Nielsen, født 1852 i Rødebæk i Faaborg sogn, fortæller: Til mit barndomshjem havde vi 90 tønnder land hede, deraf dog opdyrket så meget, at vi kunne føde 4 køer og 2 stude, men dette landbrug gav ingen indtægter, så vi ernærede os ved at binde limer og karbørster.

Da jeg kom hjem fra soldatertjensten og overtog ejendommen, fortsatte jeg i samme spor som mine forældre med at binde limer og karbørster, som jeg altid kunne levere til købmand Pedersen i Faaborg — jeg fik 25 øre for en lime og 4 øre for karbørster.

En dag hånedes købmand Pedersen mig og sagde: Du skulle blive hjemme og passe din gode gård, det er langt bedre. — Jeg gjorde, som købmanden sagde, og det gik mig godt.

Peder Gavlbjerg, der som ung var med faderen på potte- og limehandelen til Fyn, fortæller, at udsalgsprisen for limer var efter kvalitet fra 1 krone til 1 krone 50 øre, og for karbørster 25 til 35 øre.

Skete det, at karbørsterne slap op, da skar handelsmændene nogle limer i stykker og lavede deraf karbørster.

Det er forståeligt, at de handelsmænd, der var dygtige og sparsomme, kunne tjene gode penge.

Da tværbanen i 1874 blev gennemført fra Fredericia til Esbjerg, blev der fra købmanden i Faaborg kørt mange læs limer og karbørster til

Bramminge station og sendt med banen til Odense, og derfra kørte handelsmændene ud i forskellige retninger for at sælge varerne.

Kun nogle få år efter var handelen med limer og karbørster forbi.

Th. Kragelund, Esbjerg.

Landvinding på Mors

I årsberetningen for 1952—53 omtaler direktør Niels Basse landvindingsarbejdet ved Tissingvig således:

Den del af Limfjorden, som ligger mellem Mors og Thyholm og Syd-Thy, er måske mere sammensat end nogen anden del af fjorden, idet øer, næs og holme opdeler dette farvand i talrige fjorde, sunde og vige. Skønt der næppe her kan blive tale om landvindingsopgaver, som i omfang kan måle sig med de opgaver, der knytter sig f. eks. til den nordlige del af Limfjorden — medmindre man da ser på området som en helhed — har der i dette område i tidens løb været rejst adskillige afvandings- og landvindingssager.

En af disse, afvanding af *Tissingvig*, har under landvindingsloven fundet sin løsning og har på effektiv måde vist denne lovs arbejds- og værdiskabende betydning. *Tissingvig* — eller med det gamle navn *Nørågårdsvig* — er den nordlige gren af den todelte vig, som syd for *Glomstrup* på *Syd-Mors* strækker sig dybt ind mod øst. Hele vigen blev i årene 1872—74 inddæmmet og afvandet i henhold til en kongelig bevilling fra august 1872. Hoveddæmningen ved *Tissinghus*, som kun er ca. 100 m lang, er formentlig blevet alvorlig beskadiget under stormfloden i 1895. Dæmningen blev genopført 1895—96 for en bekostning af ca. 20 000 kr. og er senere (1926) yderligere forstærket og benyttes nu som offentlig vej.

Over for *Limfjordsudvalget* af 1932 erklærede sognerådet, at inddæmningsforetagendet måtte anses for urentabelt, men de omkringboende lods ejere havde stor fordel af inddæmningen, idet de blev befriet for mange og til tider store saltvandsoversvømmelser. Både *Tissingvig* og *Glomstrups søndre vig* (ældre navn: *Mydamsvig*) blev på dette tidspunkt benyttet til åleopdrætning. Et brud i 1921 på landkanaldiget havde medført, at inddæmningen blev oversvømmet med ferskvand, og en påtænkt istandsættelse med tilskud fra staten blev opgivet, da ejerne af vigen ikke ønskede at tiltræde statens betingelser med hensyn til den fremtidige vedligeholdelse.

I foråret 1941 købte den nuværende ejer af *Tissingvig*, rutebilejer, nu proprietær *Aage Nielsen*, hele vigområdet og påbegyndte, efter at have

frasolet den søndre vig, en kunstig afvanding af det ca. 75 ha store areal i den nordre gren. I første omgang skete afvandingen ved hjælp af det midlertidigt istandsatte vindmotorsnegl-anlæg og med en traktor med generatoranlæg som reservekraft. Herved sikredes den begyndende udnyttelse

Gengivelse af Geodætisk Instituts målebordsblad med pumpestationen for Tissingvig indtegnet.

af arealet. Samtidig udarbejdede hedeselskabet et projekt til modernisering af hele afvandingsanlægget gående ud på: Uddybning og oprensning af landkanalen omkring vigen, udvidelse og forhøjelse af landkanaldiget, anlæg af en elektrisk og automatisk pumpestation, anlæg af pumpe- og afvandingskanaler.

Projektet, hvis gennemførelse ansloges at koste 130 000 kr., blev i april 1942 godkendt til udførelse med lån og 60 % tilskud i henhold til landvindingsloven.

Arbejdet blev påbegyndt i juni 1942, og i foråret 1943 kunne pumpe-

anlægget tages i brug. Pumpen, som er leveret af *A/S Myhrwold og Rasmussen*, København, yder 100 liter pr. sekund ved 3,0 meters løftehøjde. I projektet var der regnet med benyttelse af vindmotor-snegl-anlægget som reserve, men i betragtning af de store vedligeholdelsesudgifter, som det ville kræve at holde dette driftsklar, og af den lille effektivitet, der kunne forventes under de forhåndenværende forhold (terrænet i vigen ligger ind-

De nyopførte bygninger til Tissingvig.

til 2,0 m under daglig vandstand i fjorden), blev denne plan opgivet og vindmotoranlægget nedrevet.

Selvom den samlede længde af pumpe- og afvandingskanalen kun er ca. 1400 m, og arbejdet med udførelse af disse ikke synes stort, varede det dog 5 år, førend det samlede anlæg kunne afleveres til ejeren. Årsagerne hertil var dels myndighedernes indgreb, der til tider helt forhindrede arbejdet på de for dette bedste årstider, dels den bl. a. for Limfjordsegnene typiske haveaflejrede dyndjord, hvoraf vigens jordbund består. Udførelsen af vandløb i denne stærkt vandholdige jordbund kræver forsigtighed og tålmodighed og forsinkes ofte af skred og sammenfyldninger. Arbejdet gennemførtes dels ved benyttelse af en for denne jordbund egnet sikringstype, dels ved rørlægning af dele af afvandingskanalen. Den 1. august 1947 over-

tog ejeren anlægget til vedligeholdelse og drift og den 5. maj 1949 afsagde afvandingskommissionen kendelse i sagen. Den samlede anlægsudgift blev ca. 207 000 kr.

Detailafvandingen, der udførtes ved dræning, påbegyndtes straks efter, at hovedafvandingen var afsluttet og er gennemført over en længere årrække, idet man drænedes efterhånden, som det viste sig, hvilke partier der ikke kunne blive sunde uden dræning.

Der er herefter drænet ialt 44 ha, medens resten, ca. 31 ha, ikke har haft det behov.

Det tilstræbtes at gøre så store arealer som muligt dyrkbare så hurtigt som muligt, og derfor drænedes de partier først, hvor man antog, at en normal gennemført dræning var påkrævet. Andre partier med væld- og trykvand toges med efterhånden, men her måtte i flere tilfælde suppleres betydeligt, efter at den første dræning havde fundet sted. Enkelte partier måtte suppleres både 2 og 3 gange, før jorden var helt tør, men efterhånden er alle vandlidende partier af vigen uddrænet, således at der ikke findes våde pletter nogetsteds.

Som foran nævnt voldte gravningen af hovedkanalen vanskeligheder, hvorfor strækninger måtte rørlægges. Efter hovedafvandings afslutning, har ejeren fortsat hermed — den sidste strækning er under arbejde for tiden —, så der nu kun er en pumpekanal af 220 m længde tilbage, hvilken kanal samtidig tjener som pumpereservoir.

Ved et sådant arbejde er det en stor fordel at nedlægge rørledninger i stedet for åbne kanaler, hvor det på nogen måde lader sig gøre. Herved spares den ofte ret bekostelige vedligeholdelse af kanalerne, og der er ingen hindringer for jordbearbejdningen.

Dræningen er tildels udført efter den oprindelig udarbejdede plan, der senere er suppleret og ændret lidt, eftersom man blev klar over, hvor dræning var tiltrængt.

Der er opnået tilskud i henhold til grundforbedringsloven til så godt som hele dræningsarbejdet.

Da der ikke til vigen hørte landbrugsbygninger af nogen art, måtte Aage Nielsen samtidig med påbegyndelsen af afvandingen skaffe sig mulighed for opførelse af sådanne. Et husmandsbrug, hvis jord ligger op til vigen, blev derfor købt, og på denne ejendom er i tiden indtil 1952 opbygget en anseelig gård, hvis indretning og udrustning har vakt berettiget opmærksomhed i egnens landbokredse.

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor
Ølgod

Telefon 58

Telefon 59

**Verdens
stærkeste
Arbejdsstøvle**

CODAN

**GULD-SEGL
KVALITET**

**Teglværkernes
SALGSKONTOR**

ESBJERG
Telefon 265 . 546

Drænrør

2" - 15"
Mursten - Tagsten

Aktieselskabet

De danske
Sukkerfabrikker

København

Aarhus Privatbank

Stiftet 1871

Aarhus: Hovedkontor
København: Nygade 1

Aktiekapital og Reserver
andraget ialt ca. Kr. 23.100.000,-

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Telf. 111 Bjerringbro

ALLE

△ MÆRKEDE RØR

Imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager

Altid leveringsdygtig

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk

af *C. M. Christiansen, Aarhus*

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 7312

Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

L KRISTENSEN

REMINGTON OG REMTOR
SKRIVEMASKINER

DANMARKS ÆLDSTE
SKRIVEMASKINE-FIRMA

FREDERIKSBERGGADE 1 A
KØBENHAVN K.

Tårnsløsten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten

KÄHLERS Teglværk
Korsør

GENERAL MOTORS AUTOMOBILER

Lager af gode, brugte vogne

PETER HENRIKSEN

DUMPEN 12-14

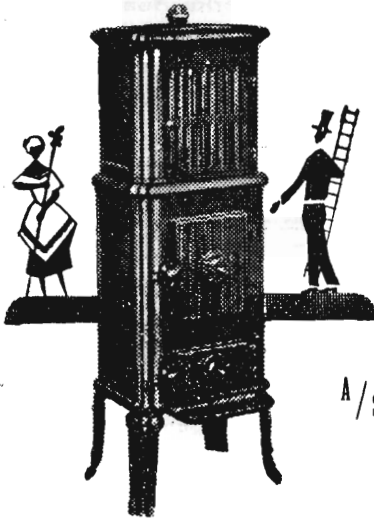
Telefoner 1250 - 1251 - 1252 - 874 Rigstlf. 4

VIBORG

Stort autoværksted . Malerværksted . Fabrik for cylinder service
. Diesel autoelektrisk afdeling . Lager af reservedele og tilbehør

Fyres De med **TØRV?**

Der findes RIBE-
ovne til
ethvert formål

Brændekaminer,
tørveovne, brænde-
komfurer etc.

— tal med en RIBE-
forhandler — eller
skriv efter brochure.

A/S **RIBE JERNSTØBERI**

Telefon Ribe 261

Alt i cementvarer,

rør i alle gængse størrelser efter ingeniørf. normer.

Tjæreborg cementstøberi.

Hurtig levering.

Telefon 21.

Reel betjening.

Røde DRÆNRØR

fra 2"-12" have
altid på lager
Forlang tilbud

»Sofienlund«

Teglværk
Telefon 10 Ulstrup

Landbrugslotteriet

udlodder årligt
kr. 5.485.620

Største gevinst
2 gange årligt
kr. 80.000

AKTIESELSKABET SKARREHAGE MOLERVÆRK

Den Sjællandske Bondestands Sparekasse

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontortid: 9—15
Telefon 1500 (5 linier)

Kontor i Karup

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (3 lin.)

Sct. Mathiasgade 68
Kontortid: Kl. 9—15

Børnelammelses- og ulykkesforsikring

Den gensidige
Landbo-Sygeförening

Vesterbrogade 15
København V.

Telef. 6659 - 5974

Traktorer · Landbrugsredskaber
Landbrugsvogne · Automobiler
Reserve dele · Tilbehør
Traktor-,
Automobil-, og Maskinværksted

A. Philipsen Akts.

Tlf. 532

Vesterbrogade 7—9, Viborg

Tlf. 1064

AALBORG TAFTEL AKVAVIT.

I få ord — ★

★ ★

Hedeselskabets forretningsførere

Efter at hedeselskabets hidtidige forretningsfører for Ærø distrikt, gårdejer *Hans Sækmose*, Albertslykke, Ærøskøbing, har ønsket at fratræde, er dette hverv overtaget af konsulent *Eilif Johansen*, Leby, Ærøskøbing.

— Landsretssagfører *K. Hjerrild Nielsen*, Vestergade 2, Thisted, har overtaget forretningsførerhvervet for *Thisted distrikt* efter landinspektør *N. Smed Søndergaard*, Thisted, som har ønsket at fratræde efter at have været hedeselskabets forretningsfører i mere end 25 år.

— Landbrugskonsulent *Jørgen Kongstad*, Lillevang 20, Aars, har overtaget forretningsførerhvervet for *Aars distrikt* i stedet for gårdejer *Olaf Poulsen*, Gundestrupgaard, Aars, der har ønsket at fratræde.

— Hedeselskabets hidtidige forretningsfører for *Bedsted distrikt*, gård-ejer *Chr. Andersen*, Maarbæk, Bedsted Lø, har ønsket at afgive dette hverv, som derefter er overtaget af gårdejer *Mathias Brodersen*, Søndergaard, Øster Terp, Bedsted Lø.

— Da direktør *C. Morthorst*, Nr. Hostrup, har ønsket at fratræde som hedeselskabets forretningsfører for *Egvad distrikt*, er dette hverv overtaget af gårdejer *Nis Johnsen*, Nr. Hostrup, Røde Kro.

*

Statsministeriet har efter anmodning fritaget fhv. departementschef *Andreas Møller* for hvervet som ministeriets repræsentant i bestyrelsen for »Kongenshus Mindepark« fra 1. august 1953 og samtidig fra nævnte dato beskikket departementschef *J. Elkjær Larsen* som statsministeriets repræsentant i bestyrelsen.

*

Aktieselskabet *Københavns Plantageselskab* har holdt sin 18. general-forsamling. Regnskabet udviste et driftsunderskud på 11 212 kr., idet plantingerne på ialt 471 ha endnu er så unge, at der ingen væsentlige indtægter er. Af aktiekapitalen på 100 000 kr. har selskabet, der iflg. statutterne aldrig må give udbytte, efterhånden modtaget som gaver ialt 42 000 kr. Formanden er direktør *Albert Jørgensen*, Magasin du Nord.

*

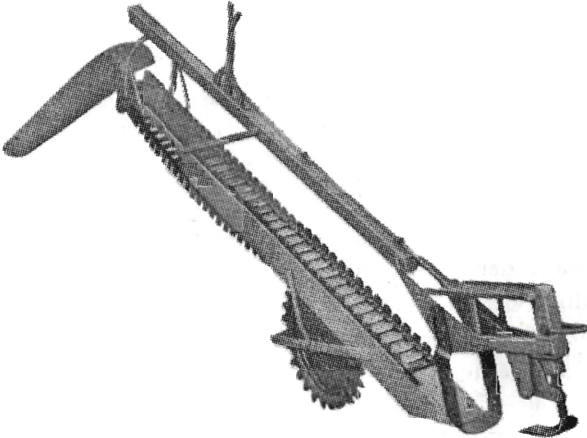
I »Scottish Agriculture« har *D. Paterson* givet en længere omtale af Det danske Hedeselskab og slutter artiklen med at opstille to spørgsmål. Det ene, om et sådant selskab, baseret på rent frivillig og selvdisciplineret samarbejde mellem alle interesserede parter kan dannes i Skotland, og det andet, om der virkelig er brug for et sådant selskab, når der ses på, hvad staten og offentlige institutioner allerede tilbyder farmerne i form af forskellig hjælp. Forfatteren mener nej til begge spørgsmål, men fremhæver, at der skal og må gøres noget for at frugtbar gøre de uhyre strækninger af øde skotsk jord, og at det gøres måske bedst, ikke ved at kopiere Det dan-

ske Hedeselskab, men ved at kopiere dets »spirit of cooperation« — d. v. s. dets samarbejdsånd.

*

Norsk grøfte- og drænplov

På Lolland og i marsken har der i nogen tid været anvendt en interessant norsk grøfte- og dræningsplov, som Andels-Maskin-Indkøbet har

bragt på markedet herhjemme og som vi hjestående bringer en gengivelse af. Den er kun anvendelig i næsten stenfri jord, men kan til gengæld også udrette et godt arbejde. Maskinen er indrettet til traktortræk, men går også udmærket med 4 heste for. Den kan arbejde i indtil 1,20 meters dybde og skærebredden er ca. 18 cm, så grøften bliver noget bredere.

På velegnet jord er kapaciteten 500—1000 meter pr. dag. Traktortrukken vil ploven kræve 3 mand, en til traktoren og to til ploven. Grøften markeres med en almindelig smal plovfure og derefter køres frem med ploven, således at det første træk gøres ekstra dybt. Derefter afpasses dybden efter jordart og trækraft. Er jorden tør og let smuldrende bør der ikke køres mere løs, end transportbåndet kan tage op og lægge til siden. Under muldlaget vil der som regel være fugtighed nok til, at det bliver en sammenhængende jordstrimmel, der køres op.

*

Højene

Du bonde — styr din plov forbi
de brune kæmpehøje!
Du finder let en anden plet,
hvor du kan harve, pløje.

Du plantningsmand — lad højen stå
med lyngens brune kåbe!
Den nytte, dine graner gør,
er som i hav en dråbe.

Du skattegraver — brug din skovl
i mark, i eng og have
og skån så højene! De er
jo dine fædres grave.

Du vandringsmand i højens læ —
lad hedens blæst dig svale
og lyt med ærefrygt i sind
til højens oldtidstale.

N. M. Gerald.

*

Spiringsundersøgelser af tjørn

I Tidsskrift for Planteavl har lederen af Hedeselskabets Centralplanteskole på Tvilum Skovgaard ved Faarvang, havebrugskandidat J. Nyholm offentliggjort en udførlig undersøgelse af spiringen af tjørn, *Crataegus monogyna*, Jacq. af dansk og italiensk avl.

*

En agermark på sten

I Ballerum ved Hundsmark i Thy ligger der nogle kilometer fra havet et gammelt ret udbredt stenrev af rullesten, praktisk taget uden muldjord over. Alligevel dyrkes der på stenene og avles pæne afgrøder, således som

hosstående billede af en kartoffelmark i juni i sommer viser det. Da fotografen spurgte ejeren, hvad han ventede i udbytte, svarede han: »Det ka' a ett' sej', men de ska' nok gi' bejer end æ muldjord ved siden af.« En havreager, der stod på en anden del af stenrevet, tegnede også fint.

Som man vil se på billedet er der ikke antydning af muld. Noget af forklaringen ligger formentlig i, at de tætpakkede sten holder stærkt på fugtigheden. has.

*

I det norske tidsskrift »Ny Jord« har bestyrer *Ingvar Vigerust* efter et studiebesøg i 1951 i Danmark skrevet en større afhandling om det danske læplantningsarbejde, hvor han udførligt gør rede for plantningsarbejdets organisation og arbejdsformer, de forskellige træarters anvendelse og for-delen ved læplantning om hjem og marker, og yderligere anstilles der

nogle betragtninger om værdien af såkaldte værnskove. Han nævner således, at bjergfyren må kunne få en udstrakt anvendelse på passende steder i Norge.

Den store afhandling er meget omhyggeligt udarbejdet og illustreret af mange gode billeder, men desværre skæmmes den gode artikel i nogen grad i danske øjne af, at man helt har udeladt at nævne, at det er den frivillige — og offervillige — indsats gennem plantningsforeningernes organisationer, der helt siden 1882 har båret det danske læplantningsarbejde fremover.

*

Iflg. statistisk departement er det danske landbrugsareal fra 1952 til 1953 formindsket med 8000 ha. På øerne er der sket en forøgelse med 3000 ha, men i Jylland er landbrugsarealet blevet 11 000 ha mindre.

*

I radioen var der den 25. oktober en udsendelse om »Kongenshus«. Den formede sig som en samtale mellem arkitekt *H. G. Skovgaard*, København, og *Chr. Torpe*. Arkitekt Skovgaard fortalte om stenenes udsmykning og opstilling.

— — —

I en omtale af arkitekt Skovgaards udstilling vedrørende »Kongenshus« på Charlottenborgs efterårsudstilling skriver en kunstanmelder: at mange af reliefferne på stenene er gjort med djærv fantasi. Med virkelig originalitet og samtidig i pagt med traditioner, der går helt tilbage til oldtidens gudehov og grave, er dette hædersminde for hedens opdyrkere gjort. Det er godt for en gangs skyld at se en folkelig opgave løst på en monumental måde, slutter anmelderen.

*

Fra hedeselskabets grundforbedringsvirksomhed

Ved distriktskontorerne under hedeselskabets mose- og engafdeling er der i september måned fuldført 117 dræningsarbejder omfattende 329 ha til en udgift på 523 930 kr., 11 vandløbsreguleringer med 168 ha til 183 790 kr., 4 opdyrkningsarbejder med 23 ha til 8750 kr. og 42 sager af forskellig art med 3 ha til 58 680 kr., eller ialt 174 forskellige arbejder med 523 ha til 775 150 kr.

I samme måned er der ved samtlige distrikter færdigprojekteret og tilstillet rekvirenterne 319 forskellige arbejdsplaner omfattende 1547 ha til 2 409 940 kr.

C. V. S. L.

*

Danmarks areal udgør 4,29 mill. ha, hvoraf 3,14 mill. ha udnyttes som landbrug, 23 000 ha som erhvervsfrugtavl og gartneri og 438 000 ha som skovbrug. Siden 1929 er klit- og hedearealerne formindsket med 75 000 ha. Af de 205 800 landbrugsejendomme er de 96 000 korndyrkende.

A/s De forenede Teglværker

EGERNSUND TELEFON 13 og 14

LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

Nyhed!

Kogeplade til komfur

Køb „Fru Lunds Kogeplade“; sparer brændsel, ingen røg, ingen sorte gryder eller ringe. Fjern ringene fra komfur, kakelovn, kamin ell. centralkomfur og anbring „Fru Lunds Kogeplade“ i ringhullerne.

Planslebne gryder som til elektriske plader anvendes. Fyr gennem fyrlågen. Alm. størrelse 45—46,50 kr. pr. stk. Opgiv hullernes største diameter til:

Fru Lund,
Sødal Skovgods pr. Viborg,
tlf. 16 Rødding ved Viborg.

Patent haves!

H. Theut

VIBORG - Tlf. 1559 . 1560

Brunkul - Mergel - Kalk

Midtjydsk Brunkul Industri

Tlf. Kølkær 28 x

Katrinebjerg Teglværk

Tlf. Hejnsvig 17

Mursten - Drænrør

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum
Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun $\triangle$ mærkede varer føres
Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

SIN

Livsforsikring
Livrenteforsikring
Ulykkesforsikring
Ansvarsforsikring
Hospitalsforsikring
Grundejerforsikring
Automobilforsikring

tegner man

NORDISK

Livsforsikrings-A/S af 1897

Ulykkesforsikrings-A/S af 1898

Hovedkontor:

St. Kongensgade 128 - Grønningen 17, København K. - Telefon 2860

Indhent tilbud

Brostrøms

Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

Entreprenørmateriel af enhver art....

Lokomotiver, tipvogne, spormateriel,
gravemaskiner, kraner, dieseldumpers,
pumper etc.

SOPHUS BERENDSEN A/s

»Ørstedhus«, København V.
Tlf. C. 8500 . Tlgr. Berendsen

SPRIT
til teknisk Anvendelse.

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med finsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forebygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne.

Spørg hedeselskabet

A/s Fiskbæk Briketfabrik

Herborg 12

Jydsk Skovfrø

Løndal pr. Addit - Tlf. Burgårde 6 u

Frøindsamling i godkendte og udvalgte bevoksninger
Alt frø leveres med angivelse af afstamning og spireevne
Klængning og opbevaring for skovdistrikter

Prisliste sendes på forlangende

RESENBRO

CEMENTSTØBERI

v/ ingeniør C. G. Madsen
Telefon 34

Prima betonrør efter dansk
ingeniørforenings normer

Mrk. $\triangle$ i alle gangbare dimen-
sioner fra 10-60 cm såvel med
som uden mufte

HØJSLEV TEGLVÆRKER A/S

Prima, røde drænrør

I størrelse fra 2 til 15 tommer . Indhent tilbud Tlf. Højslev 3

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Herning - Telf. 10 . 314

Østergade 6

Kontortid: 10-12,30 og 14,30-17

Alle arter jordbrugskalk -

SKANDINAVISK KALK & KRIDT 1/3,

Hasseris - Aalborg telefon 9253 - Alba 10650

Værket telefon Sdr. Tranders 110

Katalog sendes
gratis paa
Forlangende

Røde
drænrør
2"-12"

● Fredenshøj Teglværk
Aabenraa . Telefon 2127

PALUDANS PLANTESKOLE

- - - KLARSKOV - - -
130 tdr. land

Skovplanter, hæk- og
hegsplanter, allétrær

Forlang prisliste

TELEFON KLARSKOV NR. 9

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby . Telf. 1055 (2 lin.)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62
og fiskerihavnen

Rødkjærsbro Cementvarefabrik

ved I. T. Birk . . . . . Telef. Rødkjærsbro 14

FØRER KUN $\triangle$ MERKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres

Forlang tilbud

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

SKOVFRØKONTORET

Det gensidige forsikringselskab

Dansk Plantageforsikringsforening

tegner forsikring for genplantningsværdien for nåletræsplantager overalt i Danmark. — Indskud een gang for alle 1 kr. pr. ha. Årlig præmie pr. ha 30 øre, minimum 2 kr. Vedtægter og indmeldelsesblanketter ved henvendelse til
FORENINGENS KONTOR I VIBORG
Telefon 1340

Aktieselskabet
L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1854 . Tlf. 2 71 65 (3 lin.)
Aarhus

Stenvad Cementstøberi

Telf. 6 Stenvad
Arnold Westmark

Alle $\triangle$ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

FRÆSNING

af eng og mose udføres med Diesel-traktorer til konkurrencedygtige priser.

Johs. Kirk, Svejstrup pr. Bjerregrav — Telefon Raasted 107

NB. Mangeårig fræserefører ved hedeselskabet, hvorfra fineste anbefaling foreligger

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

Normrør
med garantimærket $\triangle$
Imprægnering
Brøndrør

Hulkjærhus Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver

Herning Hede- & Discontobank

10—12 $\frac{1}{2}$, 2 $\frac{1}{2}$ —5
Telefon 5 . 273 . 720

Hede-, mose- og engpløjning

med 24" Fraugdepløj — plantepløjning, knivharvning samt rydning af hegn og granstød.

K. Jørgensen, Jyllandsgade 11, tlf. Grindsted 288

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. Birk . Telefon 45 Kjellerup
Efter kl. 17: Rødkjærskov telefon 14

FØRER KUN $\triangle$ MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

A/S Skive Markirøkontor

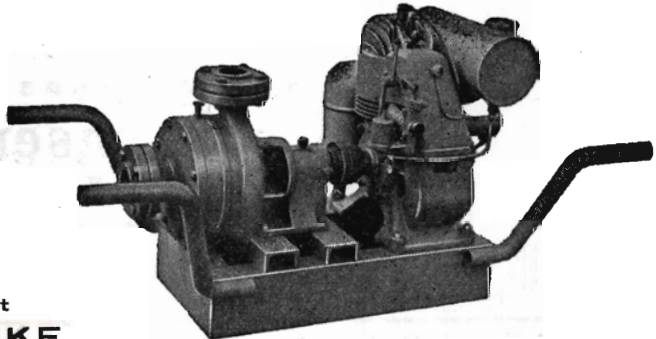
Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL . FRØHANDEL

Afvandingspumper
Entreprenørpumper
Husvandspumper
Pumper for gartnerier
og ethvert andet
formål

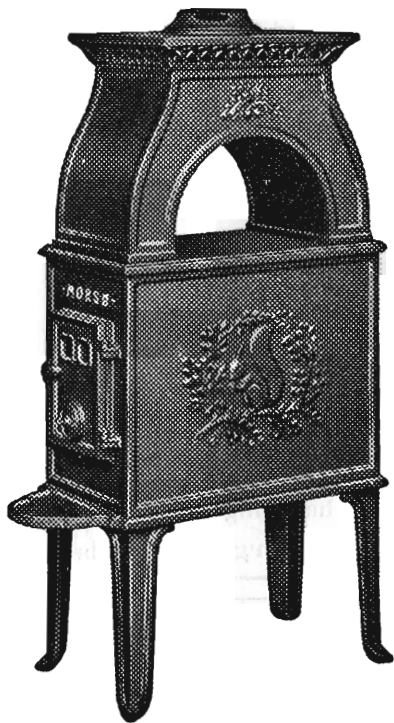
Skriv efter tilbud og brochure

Aktieselskabet
DE SMITHSKE

JERNSTØBERIER OG MASKINVÆRKSTEDER - Aalborg - TELF. 6696

Marsø Støbejerns

AKTIESELSKABET
N.A. Christensen & Co.
KØB MOPLEVERANDØR
NYKØBING MORS

Redaktionsudvalg: Afdelingsleder, skovrider B. Steenstrup (formand),
forstander N. C. Nielsen og civilingeniør A. Fredborg.

Redaktør: Har. Skodshøj.

Carlo Mortensens Bogtrykkeri. Viborg